

Schematerapi & "Samsjuklighet"

www.cbti.se

RFMA
Mars 2015

Poul Perris, Leg. Läkare, Psykoterapeut & Handledare

Agenda

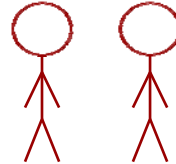
- Utveckling av Scheman & Modes
- Psykiatriska diagnoser vs. Scheman & Modes
- Terapeutiska utmaningar

Behovsmässiga villkor för psykologisk utveckling och mognad

Childmodes

Ett behövande barn uttrycker behov
T.ex. Sårbar, Arg, Impulsiv
Samt har en biologisk disposition
(temperament)

Viktiga nära relationer

I samspelet med omgivningen
behöver barnets behov
tillgodoses
*T.ex. Någon som tröstar, står
kvar, validerar, sätter empatiska
och rimliga gränser.*

Maladaptiv schema-utveckling

Tidiga maladaptiva scheman

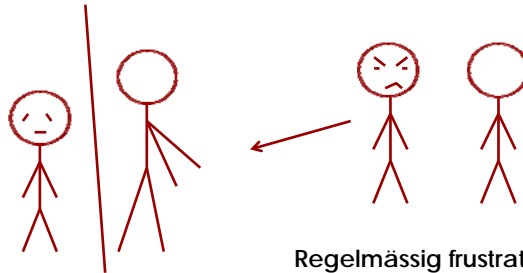
Utvecklar känslomässig sår
T.ex. värdelöshet/skam

Regelmässig frustration av behov

*T.ex. Förlöjligar barnets känslor istället
för att empatisera, ta på allvar,
validera och ändamålsenligt vägleda*

Utveckling av copingmodes

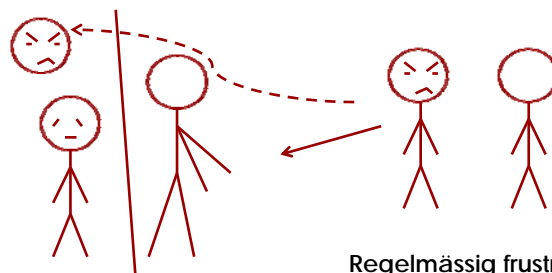
Copingmodes

Parallellt utvecklar barnet strategier för att skydda sig

T.ex. anpassar sig, undviker, attackerar

Regelmässig frustration av behov

Utveckling av föräldermodes

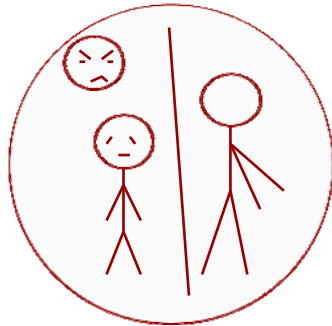
Dysfunktionella föräldermodes

Internaliserar omgivningens attityder och riktar dem mot sig själv

T.ex. Självstraffande, Obevekliga krav

Regelmässig frustration av behov

"Kidnappad i sin egen coping"

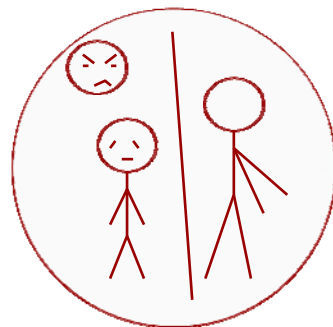
Färgar aktuella sammanhang

Val av partner, vänner,
arbete, fritidssysslor osv.

Fastnar i sitt sätt att vara och hantera

Utan nya "korrigerande" erfarenheter
tolkar individen aktuella sammanhang utifrån sina
befintliga scheman & modes och agerar därefter

Utveckling av "livsklistret" och psykiatriska diagnoser

"Livsklistret"

Manifesta copingmönster
återspeglas i de olika
livssammanhang individen
upprättar och bidrar till att
bevara behovsfrustrationen

Psykiatriska diagnoser

Rigida copingmönster bevarar behovsfrustrationen och kan i vissa fall
klassificeras i termer av personlighetsstörning & symtomdiagnoser
(t.ex. borderline & ångeststörning/missbruk)

Steg 1. Vad göra i terapi?

- Kartlägga "här och nu" problem (symtom)
- Eventuell "brandsläckning" vid akut kris
- "Mode awareness" – synliggöra modesstrukturen
- Länka symtom/problem till scheman & modes
- Länka modes till aktuellt livssammanhang – "livsklistret"
- Empatisera och knyta an till den "sårbara sidan"
- Delge behandlingsfilosofin

Utmaningar i terapiarbetet

Tidiga utmaningar i det terapeutiska arbetet

- Terapeutens egna scheman & modes
- Etablera en genuin reparenting allians
- Upprätta nödvändiga resurser för att hantera livsklistret och den specifika "rekvisitan" för patientens specifika samsjuklighetsproblem (missbruk, ätstörning, neuropsykiatri osv.).
- *Att ta sig förbi patientens copingmodes vid personlighetsrelaterade störningar*

Att ta sig förbi patientens copingmodes

- Första steget är att identifiera patientens copingmodes i rummet.

Vinjett: En patienten med rigid coping har ångestproblem och hanterar det genom att dricka alkohol på kvällar och helger.

Exempel på undvikande-coping:

- I terapirummet undviker patienten att ta upp det.
- Vid direkt konfrontation förnekar patienten.

Modesmodellen

- Fyra kategorier av modes

  1. Childmodes (grundmodes)
  2. Copingmodes
  3. Internaliserade föräldermodes
  4. Sunt vuxenmode

Exempel på överkompenserande-coping:

- Patienten berättar att "vin är bra", finns evidens!
- Vid ifrågasättande blir patienten kritisk och arg.

Exempel på resignerande-coping:

- Patienten skäms, "jag är en looser som dricker"
- Försök till uppmuntran faller platt, "det är ingen idé"

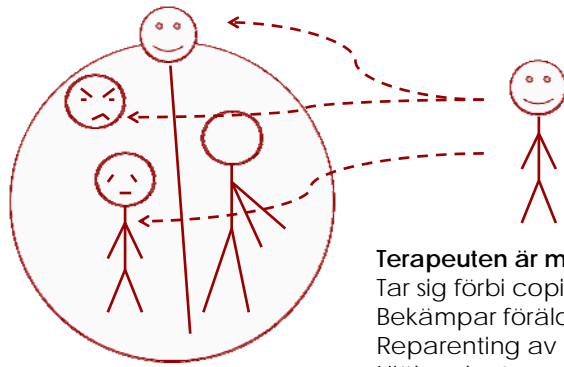
Empatisk konfrontation

- Efter att man lärt sig känna igen, samt identifiera, specifika copingmodes i rummet så behöver man tidigt kommunicera det till patienten i syfte att:
  - (A) Nå fram till lidandet (basen för motivation & förändring)
  - (B) Undvika iatrogen förstärkning av patientens coping.

Empatisk konfrontation av dysfunktionell coping:

- Konfrontera copingmodes genom att peka ut dem i rummet, bekräfta dess historiska, samt aktuella funktion i "livsklistret" samtidigt som man visar empati för patientens scheman och behövande modes.

Etablera ett sunt vuxenmode

Terapeuten är modell för sund vuxen

Tar sig förbi copingmodes
Bekämpar föräldermodes
Reparenting av childmodes
Hjälper bryta copingmönster och
"livsklistret" samt etablera nya sunda
relationer och livssammanhang